

PEWAN (9) VERBLIJFT MET ZIJN GEZIN IN EEN ASIELCENTRUM

‘Van een land waar je niet graag bent, spaar je geen herinneringen’

Pewan is een Iraakse jongen van negen. ‘Hij die de anderen overal naartoe volgt’, betekent zijn Koerdische naam. En die dekt meteen zijn prille levensverhaal. Op 8 januari 2002 vluchtte hij, op teken van zijn vader, samen met zijn moeder, vier zussen en twee broers naar Nederland. Papa Adel zelf leefde er intussen al twee jaar in een asielcentrum en had na één jaar een verblijfsvergunning op zak. De rest van Pewans gezin wacht tot op vandaag nog altijd op dat begeerde papiertje, zonder resultaat.

Zaterdag 5 augustus. Het asielcentrum van Heerlen ligt er rustig bij. Allochtone kinderen uit verschillende contreien voetballen samen. Felgekleurde driewielertjes wijzen op kleuters die wellicht een middagdutje doen. Vrouwen met hoofddoeken slaan een praatje terwijl ze hun tapijten uitkloppen.

Tot plots de eerste indruk van een gemoedelijk leventje achter witgekalkte muren plaats moet ruimen voor de schrijnende realiteit. In de huisjes wonen niet twee of drie mensen, maar vaak acht personen. Soms een voltallig gezin, soms een half dozijn mensen uit evenveel verschillende landen. Tv-satellieten torenen boven de platte daken uit: dit staaltje techniek is voor velen de enige band die ze nog kunnen hebben met hun thuisland, hun enige vlucht naar de plaats waarvan ze ooit wegvlucht zijn.

De gevels dragen geen naamplaatjes, maar een letter en een cijfer. “Sommigen verblijven hier drie weken, anderen drie jaar. Het is een voortdurend komen en gaan, vandaar. Naambordjes zouden onbegonnen werk zijn”, klinkt het.

Een smalle trap leidt ons naar de woningen op de bovenverdieping. In huisje F5 maakt Pewans moeder de deur open. Blij met het bezoek, ietwat bang voor de vragen. De vriendelijkheid die ons de volgende uren overvalt is ronduit ontroerend, het verhaal van de familie des te meer. Intussen vloeit de thee en rukken de suikerpotten uit. In een gezin waar ‘weinig suiker, alstublieft’ vier koffielepels van het witte goedje betekent, lijkt de glazen pot wel het enige – letterlijke - zoethoudertje in dit claustrofobische leven. Ook hier belemmert een satelliet het sowieso al magere uitzicht door het raam. Aan de muur een kalender die leest: ‘Pewan is jarig.’ De televisie speelt. Op KurdSat zingt een plaatselijke Frans Bauer een Koerdische schlager.

Kazjin, Pewans zus van twintig jaar, voert het woord, in vloeiend Nederlands. Haar zwarte ogen schieten soms vuur en worden dan weer waterig. “Nadat mijn vader op in 2000 gevlucht was, werd mijn oudste broer opgepakt. We hebben nooit geweten wat er met hem gebeurd is, we hebben hem sinds die dag niet meer gehoord.”

Kazjin was zestien toen ze met de rest van het gezin haar vader achternaging. Hoe ze gevlucht zijn? “Daar weet ik bijna niks over”, zucht ze. “We zijn via Turkije gevlucht, maar zijn toen allemaal in slaap gevallen. We waren ook zo jong. We wisten alleen dat we ergens gedropt zouden worden in Europa, dat bleek Nederland te zijn.”

Het leven in het asielcentrum is één brok onzekerheid, omschrijft ze. “Je wordt er gestresst van, agressief soms. Je weet niet of je ooit definitief zal mogen blijven. Je durft amper vrienden te maken op school uit angst ze ooit weer te moeten achterlaten. Op den duur neem je automatisch afstand van bepaalde mensen. Als je er veel over nadenkt, word je psychisch niet goed.

“Mijn moeder heeft het er nog altijd moeilijk mee als ze ons zo triestig ziet. Ze vraagt zich vaak af of het wel de juiste keuze was om te vluchten. Maar wat moesten we doen? We kenden alleen maar oorlog. Eerst Saddam Hoessein, dan Bush. Maar ik heb het mezelf ook al afgevraagd: wat is er erger, voortdurend oorlog of hier leven zonder vrijheid? Ik ben nog nooit écht uitgegaan en het bezoek hier moet om 22 uur weg. Het lijkt wel alsof we dieren zijn, onderdanen. Ze plaatsen zich op een verhoog en wij zijn hun gevangenen.

“Ik verlang zo naar bewegingsvrijheid, naar een toekomst hier. Intussen is ons gezin ook volledig aangepast aan dit land. Als wij ooit moeten terugkeren naar Irak... Pewan kan zelfs geen Koerdisch spreken. We hebben gewoon geen toekomst daar, daarom wil ik hier hard werken.”

Werken zonder verblijfsvergunning mag niet, dus bijt Kazjin zich vast in haar studies.

“Niemand kan en mag me verbieden te studeren. Ik volg net als mijn zus een opleiding in de helpende zorgsector en wil er daarna nog twee jaar bijdoen voor apothekersassistente”, glundert ze. “Maar toch is het niet gemakkelijk”, zucht ze wat later. “Mijn vader werkt nu in een fruitbedrijf en spaart voor onze studies. Hij wil ook wel eens op vakantie, maar dat kunnen we ons niet veroorloven.”

Of het haar nooit te benauwd wordt om zo dicht op elkaar te leven? “Dat valt wel mee. Dat is ook het verschil tussen een echte Nederlandse familie en de onze, denk ik. Wij zijn het gewoon om echt samen te leven. Een Nederlandse moeder kent soms haar eigen zoon niet meer. Nederlanders houden ook meer afstand tegenover hun burens.”

Wat ze sparen uit Irak? “Mooie herinneringen? Nee, dat niet. Als je het ergens niet naar je zin hebt, bewaar je er ook geen herinneringen aan.

“Het typische eten, misschien. Iraakse gerechten zoals dolma zijn veel lekkerder dan frieten en frikadellen, ook al eet Pewan die al erg graag. Hij is al een échte Nederlander. *(lacht)*”

De moeder des huizes is een echte keukenprinses, dat is duidelijk als de zoete geur van bajaniek en met fetakaas gevulde pannenkoeken de leefkamer vult. Borden en bestek zijn niet nodig, gewoon gezellig aanschuiven.

“Voor Pewans verjaardag eten we straks nog taart”, klinkt het. Ballonnen en slingers zullen er niet aan te pas komen. “Versiering mogen we hier niet uithangen. Een kerstboom mag ook niet, trouwens. Maar het Suikerfeest hebben we met een kleine barbecue kunnen vieren.”

Haar grote droom? “Ik wil ooit naar Schotland. Ik heb er al veel boeken over gelezen en op school foto’s gezien van de landschappen. De meren, de natuur, de mensen, alles lijkt daar zo mooi. Dat is vrijheid.”

Kazjin (20) is Pewans zus:

‘Ik heb mezelf al vaak de vraag gesteld: wat is er erger, voortdurend in oorlog leven of hier wonen zonder vrijheid?’

‘We zijn via Turkije gevlucht, dat is alles wat ik weet. We waren ook zo jong. We wisten alleen dat we ergens gedropt zouden worden in Europa, dat bleek Nederland te zijn’